

ПРЕЖИВЕО САМ РАЊЕНИЧКУ ТРАГЕДИЈУ НА ЗЛАТИБОРУ

Крајем октобра 1941. године са борцем Беличке чете Стевом Глигорићем кренуо сам у Ужице. Доспели смо у ослобођени Горњи Милановац у време кад су четници, дојучерашњи савезници, покренули борбу против партизана. Препадом су опколили зграду Болнице и на превару заробили групу бораца Таковског батаљона Чачанског партизанског одреда, међу којима смо били и Ја и Глигорић. После неколико дана малтретирања део партизана су пустили, с њима и мене и Глигорића, док их је око 80 одведено у село Брајиће.

Из Милановца смо дошли у ослобођени Чачак, где нам је Ратко Митровић, комесар Чачанског партизанског одреда, дао објаве за путовање у Улсице. Кад смо се спремали за пут, Чачак је надлетао један непријатељски авион и бомбардовао га, али су га тукли противавионски митраљеви и он је ускоро одлетео. Тако смо се укрцали у воз за Ужице. Међутим, док је воз стајао на станици у селу Трбушанима, опет је долетео непријатељски авион и тукао из митраљеза. У вагону са нама била је и једна жена са мужем. Искочио сам одмах из воза и завукао се под вагон. Жена и човек су погинули, а зрно противавионског митраљеза погодило ме је у потколеницу. Кад је престало бомбардовање, Глигорић ме је пребацио у чачанску Болницу где ми је указана помоћ. Како ми је рана била велика и тешка, после неколико дана, са групом рањеника из Чачка, возом сам пребачен у партизанску болницу у Севојно. У болници сам провео око двадесет дана. Међутим, лечење је ишло тешко и споро. Нога је отекла, метак није био извађен.

Доктор Брачинац, хирург, није хтео да ми вади зрно из ноге.

Преживео сам рањеничку трагедију на Златибору. Једна другарица болничарка, кад је отишла од нас те вечери, рекла нам је тихо: „Нећемо овде дуго остати. Ићи ћемо даље. ..”

Та ноћ била је ноћ стрепњи и неизвесности. Нешто се чекало, слутило се најгоре. Знало се сигурно само да Немци нису далеко. Изјутра кроз измаглицу гледали смо кроз прозорска стакла како људи некуд промичу. Видим, рањеници огрнути ћебетима, јорганима, вуку се, гегају, неки се на штаке ослањају, неким дру

ги помажу. Иду како ко може и уме. Међу нама већ се препричавају вести да се сви повлаче и да ће Немци стићи и на Златибор... Кад сам се окренуо у соби, управо у кафани у којој сам лежао, није било никога, сем једног друга тешко рањеног у главу. Он је сиромаш био већ пореметио памећу. Било је већ увелико свануло и чуло се пушкарање. У невољи, више да нешто кажем него да стварно урадим, питао сам тог рањеника: „Знаш ли да ће и Немци доћи на Златибор?, а он ми сиромаш као из пушке одговара: „Какви Немци! Сад ће мој командир са четом да изврши јуриш...“

У тој неизвесности и пушкарању пролазило је време. Одједном, недалеко, угледао сам двојицу Немаца. Пред кафаном није било никога другог. На путу, уз кафану, био је један напуштени партизански камион на чијој се кабини налазила велика црвена петокрака звезда. Немци, ваљда незадовољни што нису имали ни на кога другог да кидишу, од беса су бацили бомбу на тај камион, на петокраку. Експлозија је разнела кабину камиона.

Други рањеник се изгубио у тој гужви, некуд је одбауљао из кафане. Одједном сам схватио опасност и, иако сам био непокретан, покушао сам да се сакријем.

У углу кафане налазио се један кревет, а око њега неке кутије. Добауљао сам до кревета и подвукао се испод њега. Привукао сам и неку велику кутију па сам се ућутао. Кад су се врата кафане отворила, чуо сам да је неко ушао. Немци — ко би био други. Ускоро сам лепо видео немачке чизме, једне па друге. Онда је један од њих почео некаквом куком бушити сламу на којој су лежали рањеници. Кад је претресао сламу, нагао се под кревет. Мене није угледао од кутије којом сам био заклоњен, али куком је и њу повукао па отворио и, кад је угледао четке у њој, гурну^У ЈУ је опет под кревет. Удари ме та кутија кад је Немац гурну и осетих олакшање. Уствари, да ће није било, открили би ме и сигурно убили...

После се све утишало на Палисаду. Ћутао сам и чекао. Предвече чуо се некакав жагор у кафаници преко пута, у кафани Веља Отрова.

Решио сам да одем тамо па како буде. Ионако нисам никуд пристао. Скупио сам снагу и одбауљао. Некако сам успео да дођем до кафане и да отворим врата; тамо је било десетак рањеника. Сазнао сам да је Вељо Отров за њих рекао да су четнички рањеници па су их Немци оставили на миру. У тој кафани одиста су била и двојица — тројица рањених четника које су партизани лечили. Запамтио сам једног од њих, родом од Прељине, рањен у обе ноге. И после толико заједничких мука, он је нас партизанах псовао „на сва уста“ и гхретио да ће нас пријавити Немцима: „Мајку вам бандитску, све ћете ви платити!“

Запамтио сам неколико тих рањеника:

Међу њима је био и један теже рањени Словенац, Поред себе је држао кожне рукавице па је један Немац због тога хтео да га убије чекићем који се ту нашао. Срећом, ту је био Вељо кафеџија и одвратио Немца од злочина. Мислим да се тај Словенац звао Франц, Срео сам га једанпут у Београду, у Сарајевској улици. Некуд се журио па нисмо обновили наше усномене на, те дане на Златибору. Међу рањеницима у Вељовој кафани био је и један партизан из Сирче код Краљева. И њега сам једанпут срео у Краљеву после ослобођења,

У Вељовој кафани рањенике су обилазиле жене са Палисада а међу њима и мајка четничког команданта Андрије Јевремовића, која нам је доносила качамак.

Све нас, које Немци нису побили у првом налету, Вељо Отров је чувао. Кадгод би долазили Немци, Вељо би тврдио да рањеници нису партизани, него четници. Због нас се више пута свађао и са својом женом. Нешто између њих није било у реду, па му је жена припрећивала: „Вељо, пријавићу те четницима што чуваш партизане“, а Вељо је био истрајан: „Ћути, бога ти. Морамо снасавати људе... Да није било њега, Веља Отрова, сигурно би нас Немци открили и ликвидирали као и друге.

После неколико дана Немци су дошли камионом на Палисад и одвезли све рањенике из Вељове кафане у болницу која се налазила у згради Црвеног крста у Ужицу. Још истог дана међу рањенике у болницу дошао је озлоглашени агент Космајац. Он као да се није налазио међу рањеницима, претио је и поовао:

— Све ћете ви мени певати о томе где сте ратовали. . .

Из болнице у Ужицу пребачен сам у болницу у Крчагову. На спрату те болнице били су заробљени партизански рањеници, а у приземљу четници, љотићевци и други. Овде су партизански рањеници слабо лечени и многи су добили гангрене и умирали.

Од рањеника који су лечени у Крчагову, после поновне окупације Ужица, памтим партизана — пушкомитраљесца Ђоковића из села Брђана код Чачка:

Био је леп, висок момак. Слабо је лечен. Добио је сепсу и умро. Други је био младић из Кусатка код Смедеревске Паланке, рањен у груди. Његов отац, железничар, дошао је једног дана и успео да га извуче из болнице. Рањеник је преживео рат. Трећи кога памтим био је Бранко Гемовић, такође висок младић, плавушан. И њега је отац ишчупао из болнице. Касније сам сазнао да су га четници заклали.

Из болнице у Крчагову, још неизлечен, на Нову годину 1942. године, пребачен сам у општински затвор у Ужицу, а одатле у тзв. централни затвор. Из тог затвора добро сам запамтио Бранка Поповића са Уба, брата народног хероја Свете Поповића и једног

друга, имена му се не сећам, а знам да је имао надимак Шуца. Обојица су стрељани у Ужицу. Запамтио сам да је Шуца становао у Шуматовачкој улици у Београду, покушавао сам неколико пута првих година после ослобођења да пронађем некога од његове породице и да их обавестим о Шуци, али нисам ушео.

Љубомир ТАРБУК